

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.
Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium.
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Kollégiumi tanévzárás.

Nagyságos Kollégiumi Rektor Úr! Szíves üdvözléséért hálás köszönetet mondok és biztosíthatom felőle Nagyságodat, hogy a debreczeni kollégium minden érdeke úgy nekem, mint Elnöktársam Öméltóságának féltő gondunk palládiuma alatt áll és fog állani; hogyha eddig a segítő kéz és odaadó buzgóság következetességével állottunk a kollégium hajójának kormányánál, ennek hatványáról is hajlandók vagyunk a jövőben bizonyoságot tenni. Minél több örvény fog látszani, annál élesebb és éberebb lesz a szemünk vigyázása és minél nagyobb mérvet ölt a kalózkodás ádázata eme hajónk kincsei körül, annál fokozottabb lesz a mi elhatározásunk és cselekvésünk ereje.

Nekünk ezekben a kincsekben: a zoltáros pozitív evangéliomi, a magyar nemzeti kálvinizmus kincseiben van multunk minden érdeme, dicsősége, jelenünk ereje, jelentősége, jogosultsága és jövőnk minden reménysége és bizonyossága.

A debreczeni református kollégiumnak igazi fundamentumát nem a magyarországi helyét hitvallástételt követő ekklézsiák áldozatának anyagi eredménye, hanem a biblia egésze, teljessége és a kulturális és nemzeti hagyományok sértetlensége képezi. Hogyha leég, összeomlik ennek a kollégiumnak anyaga, egy szerencsés, pénzügyi művelet újra felépítheti, de hogyha lelkét, szellemét ölik meg, akkor nem lesz feltámadása pompázó épület palotás termeiben sem. A kipróbált, a hagyományos, a megszentelt eszmék fundamentomán megvan az építés és az újítás egészséges szabadsága felfelé a transcendentális magasság végtelenjébe. De a romlásnak és a rontásnak, a gyujtogatásnak és a mérgezéseknek beteg szabadsága elé gátat vetünk, akár belülről fejlődnek, akár kívülről jön.

Debreczenben, a magyar iskolák eme híres városában, a kollégium a tiszta, igaz magyar nemzeti kulturának, az okos liberálizmus világnézetének, a tudománnyal józanná tett hitnek és a hittel szerénységre tanított tudománynak fellegvára. Úgy látszik, hogy eme minőségének, hivatásának, kötelességének és legszentebb jogának megtartására és érvényesítésére a jövőben a magyar kálvinizmusnak és általában a magyarságnak még fokozottabb szüksége lesz.

Eme szükség és hivatás eljegyző és bizonyoságtévő pecsétjét tegyük rá az elmúlt tanév lezárt ajtajára és ezek kopogtatására nyissuk meg az új év ajtaját.

A közelgő pihenés ideje legyen idvességes a nemes tanuló ifjúságra nézve, legyen a nemes, kötelességtudás magaslatán álló tanár-karra és általában a kollégium minden kormányzó, igazgató, dolgozó tényezőire nézve. Legyen kiemelten Önre nézve Nagyságos Rektor Úr, aki tapadó hűséggel és bizonyoságtévő bátorsággal állott meg mindig kollégiumunk lelki igazai mellett, melyeket vitathat a háládatlanság, vagy tévedés, de elvitatni ezen a földön semmi hatalom nem tud soha, mert ezen igazak magassága minden okoskodások erőlködésénél, minden szóharcok hullámvetésénél, minden tudomány bizonytalantól bizonytalan felé fúvó szelénél és minden földi hatalmasság magamutogatásánál felettébb való.

Ha a világháború testi és lelki szörnyei alatt nem görnyedt meg az evangéliomi igazság melletti megállásunk, akkor a hivalkodó mesterkedés még kevésbé tud elbánni vele. Itt van és itt marad fellegvárnak, világítótorony fáklyájának a magyar nemzeti és evangéliomi igazságok savának, kősziklán épült városnak ez a kollégium, — hogy az Isten kegyelméből eljövendő békének áldását vegye és adja sokszorozva tovább nemzedékről nemzedékre! —

Dr. Baltazár Dezső.

Iskola

A kollégium 1917—18. tanévet záró beszéd.

— 1918 május 27. —

Fölszteleltü és Méltóságos Püspök Úr! Mélyen tisztelt közönség!

Ennek az esztendőnek eseményeiről illetékes forum előtt kötelességszerűen beszámoltam. Midőn pedig itt ez iskolai évben utoljára együtt láthatjuk kollégiumunk igaz barátait: felsőbbségünket, tanárokat, ifjúságot és az érdeklődő közönséget, a száraz adatok helyett hadd fogjuk fel inkább ez évnek visszaverődő sugárait, úgy, amint azok a lélekben újra életrekelnek, mint a jövő számára ható, tanulságot magukban rejtő erők.

A reformáció 400 éves jubileumához fűződött az első félév legtöbb gondolata. Résztvett benne mindenik intézetünk a maga képessége szerint. Múltjában él minden intézmény és amely nemzet meg nem becsüli múltját, nagyjait, nem méltó a jövőre. Fokozott mértékben áll ez az egyházra, melynek hite az ősök útján plántálódik tovább s alakul át a viszonyoknak megfelelőleg. Bizonyos fokú konzervativizmus nélkül nincs vallás. Jaj volna nekünk, ha ifjúságunkat Luther, Zwingli, Kálvin, Melancthon neveinek tiszteletére meg nem tanítanók. A reformáció nem üres jelszó, hanem egy csomó tartalom, amelynek életre kell kelnie a szívben. Hiszszük, hogy így történt az ifjúság lelkében is mindamaz ünnepélyek folyamán, amelyek rendezettek s hiszszük, hogy sikerült közönségünkben is a reformációi ideál felől nem egy gondolatot ébreszteni. Itt most csak általánosságban legyen szabad mindazoknak köszönetet nyilvánítani, kik lelkük kincséből áldoztak előttünk az emlékezet oltárán s ekként a reformáció nagy tényét újra megélni segítették: ünnepségünkről úgyis külön füzet fog beszámolni.

Nagy idők emez újra átélése legyen erőforrás jelen és jövő küzdelmek megharcolására. Hiszen vannak és lesznek ilyenek. A debreczeni kollégium ostromoknak ellenálló falain kell azoknak összemolnaniok. Nem hiába azért építették az ősök is, hogy évszázadok viharai közben megingathatatlan sziklavár legyen. Látott is nagy viharokat, de — dicsékvéssel mondhatjuk — debreczeni főiskolánk mindig megmaradt az egyszer helyesnek megismert fundamentumon, nem engedve külső erőszaknak, vagy a tudományok bármi szelének, mely támadni szokott, hogy azután elmúlják. A nemzet szellemi életének egyik vezetőjétől nem is lehet azt másképen várni. Mentől nagyobb volt abban a múltban jelentősége, annál inkább éreznie kellett az elfoglalt álláspontra miatti felelősséget is. Ezzel együtt minden józan haladás felkarolása volt elve mindenkor, de a

divatos igazságok felé való fordulás csak megrendítette volna a bennevaló bizodalmat.

Ennek a régi hivatásnak megmaradására szolgál bizonnal ez az év. Amellett, hogy iskolai feladatait teljesítette kollégiumunk, hitéletünkre vonatkozó jelentősége is kétségtelen lett. Hadd emlékezzem meg köszönettel a szellemi öröknek mindamaz értékeiről, amelyeknek irányító hatása épen válságos időkben tünt ki s nyert bizonyosságot. Kollégiumunk régi hivatása eme megmaradásának elsősorban ifjúságunkra kell elhatározó, jótékony hatással lennie, amelytől várjuk jövőnk fennmaradását. De hiszszük, hogy megnyugtató tudomásul szolgál az egész kerületünknek s magyar protestantizmusunknak is. Maradjanak e falak továbbra is a hit bástyafoka, ahonnan ingadozás nélkül hallják közel és távol levők az igazságot. Mert a hit bizonyosság, az általa biztosított üdvösség is bizonyos; minden ingadozás, ide-oda hajlás értéktelenné teszi azt. Tehát bizonyoságtévőnek s ha kell, ostromokat felfogó sziklafalnak kell ez ősi intézményünknek lenni. Fennmaradására szükség van mindaddig, míg ez a hivatása megmarad.

A kollégiumnak a maga egészében való fennmaradásáról szólok tehát, beleszámítva mindazokat, akik bármi köteléssel hozzá vannak kapcsolva. Amint az egyházközség a maga híveivel, az egyházmegye minden hozzátartozó intézményekkel és tisztségekkel képez egy egészet, úgy képezem én ezt a kollégiumról is. A kollégium ezekhez hasonló nagy erkölcsi testület saját autonomiával a fokozatos egyházi hatóságoknak alávetve, amelynek tehát vezetésében, hivatásuknál fogva a kollégiumhoz fűződött, vagy azon kívül álló egyének egyházi vagy állami és más köztisztviselők résztvehetnek. Lehet, hogy az autonom berendezkedés első kísérlete nem tökéletes, azonban sok differenciának lehetett volna elejét venni már a kölcsönös megbeszélés alapján. De a kollégium igazgatása így sem képezhetett senki számára oly kiegyenlíthetetlen kérdést, melyet a folytonos feszültség táplálójául lehetett volna felhasználnia s melynek kitörésre juttatása egyéni önkényétől lett volna függővé téve. Az autonomia éppen annak az elismerése, hogy az állam az egyház ügyeiben érdekelve nincs, egyház és haza iránti érdekek össze nem ütköznek. A középkori állam, tudjuk, valakinek protestáns vallása és állami szolgálata között is kereste az összeütközést. Manapság a többi felekezetek után katolikus testvéreink is autonomiára törekednek. Mentsen is Isten e téren minden félreértéstől. Egyházi hatóságaink feladata lesz az esetleges differenciáknak megszüntetése. Hiszszük, hogy eltűnnek ezek és a jövő fejlődés biztosítva lesz. És akkor fenntartás nélkül állhat bárki kollégiumunk szolgálatába, legnagyobb megtisztetésnek véve egyháza megbízatását. Félteve őrzött

drága örökségünknek: kollégiumunknak pedig adjon Isten múltjához méltó fényes jövőt.

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr! Midőn most egy küzdelmes év mögött vagyunk, jól esik ennek határáról visszatekintve, köszönettel adózni azért a sok segítségért, mellyel gyöngeségünket támogatni méltóztatott. Ez tette felelősségünket könnyűvé, vezette biztos útja felé kollégiumunkat; vívódásunk közben türelemre intőnk, csüggedésben biztatónk volt Méltóságod, kinél mindenkor szeretetteljes meghallgatásra találtunk: talán különösen feljogosít az évnek küzdelme ennek kinyilvánítására. De megértéssel volt Méltóságod a háború sok bajával küzdő kartársaink szükségéi iránt is. Legyen viszonzás részünkről egyházunk s főiskolánk közös javának mindenek fölé helyezése, melynek szolgálni csak úgy és addig van jogunk, ahogy és ameddig hasznára lehetünk. Midőn jóindulatáért ifjúságunk nevében is megismétlem köszönetünket, igaz tisztelettel és szeretettel mondunk együttes búcsút addig is, míg Isten kegyelme folytán ismét munkába szólíttatunk.

Méltóságos Polgármester Úr! Midőn városunknak mint kollégiumunk egyik fenntartójának a nehez viszonyok között sokszorosan értékesé lett támogatását megköszönöm, nem mulaszthatom el nekünk mindenek felett jóleső személyi indulatának, kollégiumunkhoz való hű ragaszkodásának bizonyosságaira hivatkozni. Jól esik gazdasági ügyeink élén látni Méltóságodat, kinek s általa a nemes városnak támogatására számíthatunk. Közös szolgálat az, mely bennünket harmadik fenntartónkkal, helyi egyházunkkal összeköt; legyen hálánk bizonyossága egyházunk iránti mindig hív szolgálatunk.

Midőn hálásan köszönöm a mélyen tisztelt közönség bennünket megtisztelő megjelenését és érdeklődését, ifjúságunkat azzal a kívánsággal bocsátom falaink közül el, hogy vajha ez az esztendő is szorosabbá fűzte volna kollégiumunkhoz való viszonyukat, melynek gyermekei maradnának szülei hájukba való visszatérésük ideje alatt is, de gyermekei maradnának majd egy egész életen át, híven örizvén az itt nyert benyomásokat és hálás érzelmekkel viseltetvén iránta mindenkor.

Dr. Lencz Géza,
kollégiumi rektor.

Tanévzáró imádság.

A mi segedelmünk legyen az Úrtól. Amen.

Békességnek Istene, mennyei Atyánk, aki mindenható erőddel kihoztad a halálból a mi lelkünknek nagy pásztorát, örök szövetség vére által, a mi Urunkat, a Jézust: nagy hálaadással járulunk szent színed elé e már-már lehanyatló iskolai év alkonyulatánál, dicsőítvén Téged velünk közlött áldásaidért

és esedezvén Előtted földi-mennyei adományaid megnyeréséért.

Fogadd kedvesen, kérünk, háládatos gyermeki szívből áradó imádságunkat életünk megtartásáért és ebben megmutatott akaratod csodálatos voltaért.

Érezzük és töredelmesen megvalljuk, hogy nem valánk méltók erre a kegyelmességedre. De Te, nem tekintvén a mi bűneinkre, egyedül atyai jóságodból, napokat adtál napjainkhoz, hogy szemlélhessük tökéletességedet; öröködtél felöttünk, hogy a háborúságok meg ne eméssék testünket-lelkünket; tanítottál törvényednek útaira, hogy készséggel és híven betöltsük tisztünket. Szálljon dicsőség szent nevedre e véghetetlen irgalmasságodért!

Hálát mondunk Néked élethivatásunk terén tapasztalt számtalan jótéteményeidért is. Bizonyára, egy szempillantásig sem tudtunk volna megállani a minket környező ádáz viszontagságok közepett — a Te atyai segedemed nélkül. De a Te változhatatlan, hűséges gondviselésed erősségünk, oltalmunk volt szüntelen és nem engedted, hogy a gonoszság szelleme a Te igazságod útjáról e mi tanuló ifjúságunk sorából csak egyet is eltérítsen. Szent Fiad evangélioma szövétnekként világolt Általad kijelölt pályánkon; Lelkednek kegyelmi ajándékait bőségesen osztogattad kinek-kinek bölcseséged szerint; enyészhetetlen értékű szellemi és erkölcsi kincsek gyűjtésére képességekkel és erővel ruháztál fel, hogy a Te egyedül jó akaratodnak mindenben engedelmeskedjünk és ezáltal az anyaszentegyháznak buzgó tagjai, hazánknek hű fiai, dicsőséggednek méltó hirdetői lehessünk.

Dicséret és magasztalás legyen Néked Atyánk e kibeszélhetetlen szereteted jeleiért és nyilvánvaló bizonyosságaiért.

Bárcsak egyen-egyen mindnyájan csendes lélekkel és nem könnyező szemekkel tekinthetnénk vissza ennek a Te áldásaidban gazdag, segedemedben kifogyhatatlan iskolai esztendőnek lefolyására! Vajha örömmel éreznők az erkölcsi megjobbulás, a tökéletesedésben előrehaladás és a szeretetben gyarapodás áldásait. Óh, ha bennünk épen élne most és mindenkoron vigasztalásul az a hit, hogy a számadás napján a ránk bizott talentumok hű sáfárainak bizonyulunk a Te ítéleted szerint.

Békességnek Istene, mennyei Atyánk! Megtá-nultuk szent igédből, hogy a Te ítéleted igazságos és irgalmas, bölcs és tökéletes örökkön örökké. Tudjuk kijelentésedből, hogy a Te ítéletedben nincsen harag és bosszúállás, sem személyválogatás és részrehajlás, sőt csodálatos hűséggel hozod napfényre a sötétségnek titkait és a szíveknek indulatait és tanácsait. Éppen ezért, amikor magunkba szállunk és bűneink súlyát érezzük, vagy amikor fenyítéseidet tapasztaljuk, meg ha közelebről a szemünk láttára és fülünk hallatára immár négy esztendő óta há-

borgó és gyűlölködő táborok borzadalmas cselekedeteire gondolunk: bizony-bizony rettegéssel nézünk ítéleted elé. De a Te szent Fiadnak, áldott Idvezítőknek nevében esedezünk Hozzád: Könyörülj immáron rajtunk, légy irgalmas nekünk szegény bűnösöknek. Elégeld meg siralmunkat, szánd meg nyomorúságunkat, oszlasd el keserűségünket, szüntesd meg az ellenségeskedéseket, vess gátat az önzés és hatalomvágy romboló áradatainak és háborgásainak!

Békesség evangéliomáért esedezünk Hozzád, oh Atyánk, hogy mind a kimenők, mind a bejövők, úgy e hazában, mint idegen földön bátorságosan és örvendezve éljenek a Te tetszésedre, szent akaratod szerint. Cselekedj kegyelmesen, hogy akik verítékezve és reménykedve vetettek, megelégedve és örvendezve arassanak; akik egymás ellen felingerülve viaskodtak: igazságos és békességes ítélettel kiengesztelődjenek és senki se gondoljon többé az ő szívében gonoszt a felebarátja ellen, se ne aggodalmaskodjék a Te meglátogatásod miatt, sőt mindenek hálaadással dicsőítsék szent nevedet világkormányzó bölcseségedért és gondviselő hűségédért.

Őrizd meg Atyánk anyaszentegyházad épségét, tartsd meg előjáróinak, hivatalosainak egészségét, békességét, láttasd meg közöttünk, bennünk és velünk evangéliomod és országod győzedelmét.

Adj Atyánk hazánk felett tiszta fénylő kék eget; királyunkon és nemzetünkön áldólag nyugodjék meg kegyelmed és szent Lelked által vezérelj egyen-egyen mindnyájunkat, közeli és távoli szereteteinket békeségben, megelégedésben földi pályánkon, miglen egykoron vigy be az örökkétartó nyugalomba, szent színed látására, Idvezítő Urunk érdemeiért. Amen.

Úri imádság.

Áldjon meg titeket az Úr és őrizzen meg ti és könyörüljön tirajtatok. Fordítsa az Úr az Ő orcáját titekre és adjon tinéktek békességet. Amen.

Erdős Károly.

Közélet

Egy másik névtelen levél.

Kedves Szerkesztő úr! Lapja pünkössti számában egy református nő panaszkodik püspök urunk előtt arról, hogy Debreczenben, a kálvinista Rómában, a református egyház nem fordít elég gondot a nőkre, kiket pedig, mint minden propaganda legelkessebb munkásait, katolikusok, szociálisták, feministák és mindenféle isták váltig kézben tartanak. Legyen szabad nekem, — anélkül, hogy a püspök úr e buzgó református hívével vitába bocsátkozni akarnék, arra hívnom fel a figyelmet, hogy a panasznak annyiban nincs jogossága, amennyiben itt Debreczenben a reformátusoknál *nemcsak* a lányok gondozását hanyagolják el.

Én vagy másfél évtizede lakom Debreczenben. Azelőtt egy kisvárosban volt lakásom, hol alig pár ezer a református lelkek száma. Mégis mink vezettünk mindenben és a nagyobb számú más vallásúak szinte irigykedve beszéltek a kálvinisták összetartásáról. A papunkat mindenki szerette, pedig nem utazott sem politikában, sem városi közügyben. Ha szónokolni akart: a kathedrából tette s ha adminisztrálni: hát az egyházát adminisztrálta. De tömve is volt a templom minden vasárnap hívekkel, pedig ez a mi papunk nem mondott óras nagy prédikációkat, sőt olykor azon is rajta csíptem, hogy az egyházi beszéd gondolatmenete nem eredeti. Tisztelettel, megbecsüléssel vette körül mindenki a papot, pedig bizony nem volt valami nagyon szent férfiú, nem volt neki Szántó-féle diszreverendája, sőt olykor a frakkot is magára vette. Igaz ugyan, hogy nem is restelte a fáradságot, szóba állani egyháza minden hívével s érdeklődni mindenki sorsa iránt. Egyszer egy új kollégánk jött — jó magyar nevű s magyar képű ember — az ország túlsó végéből. Alig foglalta el helyét a hivatalban, már dicsekedett vele, hogy meglátogatta a tiszteletes urunk. Pár hét múlva pedig savanyúan panaszolta, hogy kivetették rá a református egyházi adót, holott ő... izraelita. Panaszkodott, de látszott rajta, hogy jól esik neki, hogy kálvinistának nézték.

Én mondom, tizenöt esztendeje lakom Debreczenben, de még nem részesültem abban a szerencsében, hogy valamelyik tiszteletes úr rám nyitotta volna az ajtót. Ha a városi végrehajtó időnként meg nem látogatna a református egyházi adóért, már tán el is felejtettem volna, hogy milyen vallású vagyok.

Hiszen persze, magam is bűnös vagyok ebben, világért sem szépítem az eljárásomat. Mert hisz nekem nem szabad magamat Mohamednek tartanom s ha az ekklézsia nem is jön hozzám, nekem kötelességem volna keresni az ekkléziát. Meg is tehetném, mert engem semmi más nem tart vissza attól, hogy vasárnap reggel 9 órára a templomban lehessek, mint az a kis (— elismerem hibás —) kényelemszeretet, hogy hát ezen az egy napon, amikor nem kell szaladnunk szét, kinek hivatalba, kinek piacra, kinek iskolába, — szépen nyugodtan reggelizzünk meg együtt az egész család. De hát — mondom — mink ott lehetnénk a templomban, nem úgy mint a komám, aki kereskedő és azon panaszkodik, hogy mivel tíz órakor zárja a boltot, a kilencórás istentiszteletre nem mehet el, viszont tizenegyig nem akar a piacon ténferegni s ha meg már tízkor hazamegy a város végén levő lakására, ő bizony — azt mondja — vissza nem jön a kistemplomba a prédikációért.

Így aztán nem is jutunk mink el máskor a templomba, mint téli estéken a Kossuth-utcára. Ki-

vált a nőm örül ezeknek a vallásos estéknek, hogy így belülről is láthat templomot. A mi szerény vasárnapi ebédünket béke idején sem tudta szegény szombaton elkészíteni, sem a vasárnapi asztalszedést oly gyorsan véghez vinni, hogy délután két órára már templomban lehessen. Viszont, mivel kálvinista pap lánya, azt sem tudja megtenni, amit sok barátnője, hogy református létére a katolikus templomba kukkantson be egy pár pillanatra az imádkozó vágya kielégítésére. Ő énekelni és ígét hallgatni sóvárog. Ezt kapja a Kossuth-u. vallásos estéken s ezért végtelenül hálás sok más református módon vallásos asszony társával együtt Uray tiszteletes úrnak. Csak azt sajnálják, hogy a többi debreczeni tiszteletes urakhoz nincs szerencsájük ezeken az igazán építő hatású estéken. Azt mondja a feleségem, az öreg Szele nagytiszteletű úron kívül nem hallottak ott más debreczeni papot egész esztendőn át.

Pedig azok, kik ezekre a vallásos estékre járnak, megérdemelnék a tiszteletes urak figyelmét, mert azok nem járnak sem spiritiszta szeanszokra, sem a katolikus népszövetségi otthon összejöveleire s nem azon jártatják — református létükre — az eszüket, hogy milyen apácákhoz adják nevelőbe a leányaikat.

Én szegény ember vagyok, kedves szerkesztő úr, de van itt Debreczenben úri rokonságom s előkelő helyzetű buzgó református rokonom révén (— ki különben szintén panaszkodik, hogy az ekklezsia nem veszi észre —), van alkalmam hallani, hogy az ő társaságukban a reformátusság mennyire háttérbe szorúl. Hallani, hogy régi kálvinista család sarja örömmel neveli a maga nemebeli egyetlen gyermekét katolikusnak, mert — úgymond — a másik szülő úgysis ismert katolikus. Hogy viszont másik családban a reformátussal vegyes házasságban élő katolikus fél arra tanítja az ő vallásán levő gyermeket, hogy valamiképp protestánsul házasságra ne lépjen. Azután, hogy tisztán református szülők azzal adják a gyermeküket zárdai nevelésre, hogy ha át is tér katolikusnak, az sem baj, hiszen egyik vallás olyan, mint a másik. Ellenben, hogy valaki kesereg amiatt: miért is tudott az ő apja reformátussá térni, mikor ő jobb szeretne katolikus lenni. Azután, hogy az egész társaság egyhangú megállapodása szerint nem is valók a kálvinisták másra, mint veszekedésre, még a papjaik is csak csúfolkodni, marakodni tudnak.

Ezekről bizonyára nincs tudomásuk a debreczeni tiszteletes uraknak, valamint arról sem, hogy református urak, sőt egyházi tisztségek viselői is rendszer látogatói a katolikus népszövetségi otthonnak. Ha volna: bizonyára nem az okozna fájdalmat, hogy a Kossuth-utcai templom esteli összejövelelei látogattak.

Pedig bizony nem jó a vezetőknek a könyvtár-

szobába vagy a politikai pártkörbe bezárkózni, mert aztán az egész egyházi élet kárát látja. A jómódú ember s kivált a jómódú asszony szívesen áll a katolicizmus mellé, mert az most divatosabb. A szegény embert meg megkeríti a szegénység. Arról az oldalról néznek rájuk, innen mifelőlünk se tanácsosal, se kalácsosal.

A múltkor panaszkoltam előttem egy idős úri asszonyság — református lelkész özvegye —, hogy róla a debreczeni református egyház még nem vett tudomást, hiába lakik itt már harmadik éve. Az egyház is ellehet az én pár korona adóm nélkül — mondá —, nekem sincs hála Istennek semmire szükségem, de hát ennyi idő alatt mégis észrevehettek volna, hiszen *bejelentő hivatal* is van Debreczenben...

Ha már benne vagyok a panaszban, azt is elpanaszolom, hogy az iskolában sincsenek elég figyelemmel a vallásos érzés ápolására. Íme például a felsőbb leányiskolában aznap, amikor a gyermekeket konfirmálták, a királyné öfelsége nevenapja tiszteletére iskolai ünnepet rendeztek. Hiszen nagyon szép és helyes dolog a lojalitás és jó, ha királyné öfelségéről megemlékeznek, de nem azon a napon kellene ezt tenni, *amely napot egészen a mennyei királynak kellene szentelni.*

Bocsásson meg kedves szerkesztő úr, hogy ilyen kuszán mondtam el a gondolataimat, de én nem vagyok az írásban jártas, ellenben a szívem igen fáj egyházi életünk hanyatlása miatt.

Fogadja őszinte tisztelete nyilvánítását

egy buzgó kálvinistának.

Különfélék

KISS FERENC.

Kiss Ferenc, egyházkerületünk lelkészi főjegyzője május 7-én töltötte be közpályán végzett működésének 25. esztendejét. Ez a negyedszázad a mai nehéz napokra tekintve, hosszúnak látszó, de ahoz a gyönyörűen megfutott, sikerekben gazdag, eredménydús pályához képest, mely a földesi lelkészlakba belépéstől az egyházkerületi főjegyzőségig és egyetemi professzorságig terjed, merész ívelésű rövid időtartam.

Am nem lehetett ez másképpen. Az a kiváló tehetség, vas energia, bámulatos munkabírás, melyeknek összesége Kiss Ferenc lényét alkotja, útát tört az érvényesülésre s hála a Gondviselésnek, lankadatlan erejével ma is ernyedetlenül munkál. Ha a lelkipásztorárva gyámolító-apát keres: benne megtalálja; ha lelkes szónokot óhajtnak fenkölt cél támogatására: önkéntelenül is rá gondolunk; ha példát akarunk felmutatni a sokoldalú lelkipásztorokodás hű betöltésére: akkor is rá hivatkozunk. Nehéz volna elsorolni, mily nélkülözhetetlen és pótolhatatlan erőforrás és értékmutató ő nekünk.

Egyházi, családi, hivatali és társadalmi életével egyaránt példaként tündöklik. Világoljon is családja boldogítására, egyházunk s hazánk javára és Isten dicsőségére az emberi kor legvégső határáig! □

Évzáró ünnepek. A m. kir. tudományegyetem évzáró ünnepe — mint azt már előző számunkban is hírül adtuk — május 24-én volt. Hogy újra megemlékezzünk róla, arra két körülmény készít. Egyik az a bámulatos *részvéltenség*, melyet ezen ünnep s így közvetve maga az egyetem iránt is tapasztaltunk. A nagytemplom csak úgy kongott az ürességtől. A nagyközönséget három egyetemi tanárné képviselte. A hatóságokat katonai részről néhány tiszt, polgári részről az igazságügyet a törvényszéki elnök, a várost egyik tanácsos, a vármegyét egy aljegyző, a tanintézeteket a kollégiumi lelkészkepzőintézeti és a tanítóképzőintézeti igazgatók, a hittelekezeteket pedig az egyik izraelita főrabbi. A tudományegyetemi tanárok közül csak *tizenhárom hiányoztak* s az ifjúságból — a kollégiumi kántus tagjain kívül — nem igen voltak többen tizenháromnál. Nem tudjuk: a közönség nem méltányolja-e eléggé a tudományegyetemet, vagy maga az egyetem nem kívánja a *református* nagytemplomban tartandó ünnepélyeit komoly ünnepiességek tenni. Lehet ugyan, hogy a részvéltenségnek a *másik* feltűnő körülmény s annak a háttere volt az oka. Általános feltűnést keltett, hogy az egyetemi évzáró ünnep ez alkalommal csak templomi istentiszteletből állt, — a szokásos bezárás pedig elmaradt. Beszélnek, hogy az évzáró beszédek elmaradásának pikáns háttere van. A szokás ugyanis az, hogy az évet annak a karnak dékánja zárja be, melyből a rektor való. Ez évben tehát a *hittudományi* kar dékánja lett volna soron. Úgy mondják, hogy a *hittudományi kar tanárai* — a dékán kivételével valamennyien — *beadványt intéztek az egyetemi tanácshoz az iránt, hogy az ezidei hittudományi dékán nyilvános szerepeltetését mellőzze.* A tapintatos egyetemi tanács a fürdővel együtt kiöntötte a gyermeket is, — azaz teljesen mellőzte a beszédes ünnep tartását. Így volt-e, nem tudjuk, de városzerte így beszélnek s némelyek azzal okolták elmaradásukat, hogy a se hús, se hal állásfoglalásokhoz semmi kedvük sincsen. — A református *felsőbb leányiskola*, leánygimnázium, tanítónőképző és polgári leányiskola évzáró ünnepe e hó 26-án volt — szigorúan zárt körben — a Kossuth-utcai templomban. Itt Szele Miklós vallástanár imádkozott. — A *református kollégium* pedig május 27-én zárta be az iskolai évet a következő rend szerint tartott ünnepélyvel: a) Istentisztelet a nagytemplomban: 1. Fennálló ének: 37. dicséret 1. vers. 2. Gyülekezeti ének: 236. dicséret 2—3. vers. 3. Óh, nagy Isten. Énekli a kollégiumi kántus. 4. Imádkozik Lic. Erdős Károly lelkészkepző int. tanár. 5. Ima Glucktól. Énekli a kollégiumi kántus. b) Istentisztelet után a kollégium dísztermében: 1. Fohász Mozarttól. Énekli a kollégiumi kántus. 2. Évzáró beszéd, tartja dr. Lencz Géza kollégiumi rektor. 3. XLII. zsoltár. 1. vers. Átirta Mácsai Sándor. Énekli a kollégiumi kán-

tus. Az ünnepen nagyszámú közönség jelent meg, köztük feltűnően *sok egyetemi tanár*, bár az egyetemi tanács, az egy rector magnificus kivételével, egészében távol maradt. Lapunk felelős szerkesztőjének a nagytemplomban mondott imádságát, Lencz Géza koll. igazgató évzáró beszédét s püspök úrnak arra adott válaszát lapunk mai számában kapják olvasóink. Meleg hangon válaszolt az üdvözlésre *Márk* Endre udv. tan. polgármester is, — a debreczeni egyház részéről azonban senkit sem láttunk.

Egyházkerületünk közgyűlése június hó 5. és következő napjain fog megtartatni. A gondosan összeállított tárgysorozat 414 számban sorolja fel a tárgyalandó ügyeket, amelyeken kívül sorra kerül még 31 bírósági ügy. A közgyűlés első napján, ötödikén (múlt számunkba tévedésből került 4-e) d. e. 9 órakor a reformáció 400. évfordulója alkalmából ünnepélyes istentisztelet lesz.

A **tökesegélyosztó-bizottság** javaslatára az egyetemes konvent az országos közalap jövedelméből rendelkezésre álló 22,400 K terhére a tiszántúli egyházkerületből a következő tökekamatsegélyeket szavazta meg 1918. évi április hó 24—26. napjain tartott ülésén: Alsófernezely imaházépítés 100.—, Beregújfalu paplaképítés 200.—, Békéscsaba adósságtörlesztés 100.—, Bélzerind adósságtörlesztés 100.—, Biharszentjános iskolaépítés 250.—, Biharvajda paplak-, iskolaépítés 200.—, Bilke imaházépítés 300.—, Császló iskolaépítés 150.—, Dancsháza templom-, paplakjavítás 150.—, Darvas adósságtörlesztés 150.—, Egri iskolaépítés 50.—, Éradony adósságtörlesztés paplaképítés 300.—, Feketeardó paplaképítés 150.—, Földeák templom-, paplaképítés 200.—, Furta adósságtörlesztés 150.—, Fülöpösdaróc iskolaépítés 150.—, Géberjén paplaképítés 200.—, Gégény iskolaépítés 150.—, Győröske templomépítés 100.—, Hermánszeg templomépítés 200.—, Kevevára templom-, paplaképítés 250.—, Kishábony templom-, paplakjavítás 150.—, Kisvarsány iskolaépítés 100.—, Komlódtótfalu paplaképítés 200.—, Kőszegremete iskolaépítés 150.—, Magyarkecz adósságtörlesztés 100.—, Mánd paplaképítés 150.—, Mérc adósságtörlesztés 150.—, Nagybéhány adósságtörlesztés, építkezés 100.—, Nyírmeggyes templom- és iskolabővítés 150.—, Nyírmihálydi adósságtörlesztés 150.—, Ópályi adósságtörlesztés, templomjavítás 150.—, Oroszáza templom, paplaképítés (végkiel.) 100.—, Patóháza paplaképítés 150.—, Pécska templomépítés 400.—, Piricse iskolaépítés 100.—, Resiczabánya imateremépítés 150.—, Sáp adósságtörlesztés 200.—, Szakoly adósságtörlesztés 100.—, Szerep paplaképítés 250.—, Székely tanítólaképítés 150.—, Tiszabura adósságtörlesztés 50.—, Tiszaderzs iskolaépítés 200.—, Tiszaújhely adósságtörlesztés 100.—, Ugornya templom-, iskolajavítás 100.—, Vámfalú adósságtörlesztés 200.—, Vámospercs adósságtörlesztés 300.—,

Vásáros imaházépítés 150.—, Visk templom-, iskola és paplaképítés (részkielégítésül) 400.—

Különös határozatot küldött a debreczeni m. kir. tudományegyetem tanácsa egyházkerületünk elnökségéhez. Ebben a határozatban az az elvi deklaráció foglalatik, hogy az egyetemi tanács *a kollégiumi igazgatóságot összeférhetetlennek tartja az egyetemi tanársággal, különösen pedig a dékánsággal és rektorsággal.* Maga az elvi kijelentés azért különös, mert a kollégiumi igazgató nem más, mint a tiszántúli református egyházkerület által a debreczeni kollégium részéről egyetemi ifjak részére adott jótétemények odaitélésére megbízott testület elnöke, már pedig az egyetem létesítését megelőző szerződészerű megállapodásban világosan ki van kötve, hogy ezt a jogot a tiszántúli egyházkerület maga, vagy megbízottja útján gyakorolja, ellenben sehol sincs kikötve, hogy ilyen megbízott egyetemi tanár nem lehet. Különben az első ízben megválasztott kollégiumi igazgató e megbízatását bejelentette az egyetemi tanács útján a vallás- és közoktatásügyi miniszternek s akkor azt úgy az egyetemi tanács, mint a miniszter tudomásul vette. Még különösebb a határozat megokolása, mely több pontozatban érvel az újabban elfoglalt álláspont mellett. Ha a határozatot kizárólag olyanok hozták volna, kik sohasem voltak a debreczeni kollégium tanárai, akkor nem lepne meg az az érv, mely szerint az összeférhetlenség azért is fennáll, mert a kollégiumi igazgató elnöke alatt álló közös tanári gyűlés a szabályzat szerint ugyanazon hatáskörrel bír, mint az akadémiai tanszakok fennállása idején. Azok azonban, kik valamikor (nem is olyan régen) itteni tanárok voltak, emlékezhetnének, hogy a közös tanári gyűlés hatáskörébe sohasem tartozott más, mint a jótétemények és pályadíjak odaitélése és kollégiumi ünnepélyek elrendelése. Ezenkívül csak még a kollégiumi tanári állások betöltésénél nyilvánít véleményt, — de hiszen az csak nem kisebbíti az egyetemi tanár tekintélyét, ha a betöltésre jogosult egyházkerület az ő véleményére is kíváncsi. Másik érv, hogy a kollégiumi igazgató végrehajtója olyan gyűlés határozatainak, melyben más elemek (gimnáziumi és tanítóképzőintézeti tanárok) többsége intézményesen biztosítva van. Igaz, de például az a nagyrabecsült egyetemi tanár, ki az erdélyi egyházkerületnek főgondnoka, szintén olyan testület határozatainak végrehajtására van hivatva, melyben az egyetemi tanárok intézményszerűleg kisebbségben vannak, — még sem fogja senkisémet állítani, hogy nem dísz az ő ilyen megtiszteltetése. Az pedig, hogy egy konkrét esetben, mikor az egyetemi tanács és a kollégium gazdasági tanácsa egymással ellentétes határozatot hozott, a mostani kollégiumi igazgató a gazdasági tanács álláspontját fogadta el, nem szolgálhat érvül arra, hogy tehát a kollégiumi igazgatót a kollégiumi

kötélék akadályozza az egyetemi hatósággal egyetértésben, mert először is ez nem szabályszerű, csak egyetlen eset, — másodsor pedig minden egyetemi tanár s mindenféle egyházi megbízás viselése nélkül is juthat abba a helyzetbe, hogy az egyetemi tanács határozatát nem helyeselheti. Nem hisszük, hogy az ilyen határozat az egyetem és az egyházkerület között a nemzeti kultúra érdekében kívánatos együttműködés tekintetében hátrányos nem volna s épen azért őszintén sajnáljuk, hogy valaki (— úgy hallik, a hittudományi kar kebeléből —) célszerűnek látta e „konkrét esetből folyó“ határozatot provokálni. Még azok is, kik egyházunknak nem barátai, beláthatnák, hogy Debreczenben nem lehet kálvinisták ellen csinálni nemzeti kulturát.

Indiszkrecióval vádolnak bennünket azért, mert a debreczeni református hittudományi karnak a Zoványi ügyben hozott határozatáról tudósítást közöltünk. Állítólag hivatalos titok megsértéséről is beszélnek s úgy hallik, a hittudományi karnál panaszkodnak is emiatt, azt is emlegetve, hogy lapunk főszerkesztője egyetemi tanár. Megnyugtathatjuk az aggodalmaskodókat, hogy főszerkesztőnk (— ki különben köztudomás szerint csak irányítója lapunknak, de nem szerkeszti azt—), nem lévén tagja a református hittudományi karnak, nincs abban a helyzetben, hogy e kar határozatáról kiszivárgott hírek elbeszélésével hivatalos titkot megsérthetne. Annál kevésbé, mert a szóban forgó határozatot a lapunkban megjelenése előtt Kolozsváron s nem debreczeni uraktól hallotta. De nem csak ott hallotta s biztosítjuk olvasóinkat, hogy forrásunk megbízható. Olyan gondolatról hallottunk már, hogy egyetemi tanárookra is alkalmazni kelljen a *penzügyi* tisztviselőkre megállapított szabályokat, — de arra mégsem mertünk volna gondolni, hogy az egyetemi tanári állás függetlenségével és tekintélyével összeegyeztethetőnek lehessen tartani olyan felfogást, mely szerint az egyetemi tanárnak nem szabad megírni azt, ami igaz.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
3389—1918. szám.

Valamennyi középfokú iskola tekintetes igazgatóságának.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak f. évi április hó 15-én 65.638. szám alatt kelt leiratát tudomásulvétel végett alább közlöm.

Tisztelettel vagyok

Debreczen, 1918. évi május hó 24.

Kiss Ferencz,
püspök h.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.
65.638—1918. szám. V.

Valamennyi tankerületi kir. főigazgatóságnak.

A népjóléti miniszter úr átérve azt, mennyire fontos, hogy a szegénysorsú lakosság minden része, elsősorban azonban a tanuló-ifjúság olcsó és egészséges élelmezésben részesíthessék, 210/N. 1917. sz. átiratában arról értesített, hogy hajlandó minden oly intézményt támogatni, sőt külön szervezni, melyben szegénysorsúak viszonylag olcsó áron ebédhez juthatnak. Ilyen intézmények működéséről, fokozatos életbeléptetéséről időnkint a sajtó és hirdetések útján fogja a közönséget tájékoztatni.

A miniszter úr fokozatosan a vidéki gócpontokban is szándékozik támogatni a szegénysorsú ifjúság élelmezését. Legutóbb Nagyvárad sz. kir. város főispánjával létesített megállapodást, amelynek értelmében 1918 január 1-től négy hónapon át 700 gyermek részére napközi otthon létesült. Az ingyen ebédelést a népelelmezési akció részéről naponként és fejéenként 30 fillierral mozdítja elő. Amennyiben más irányú kívánság is felmerülne a tanuló-ifjúság élelmezése tekintetében, készséggel hajlandó azt a rendelkezésére álló anyagi eszközök keretén belül támogatni.

Erről a kir. főigazgatóságot tudomás és további eljárás vegett azzal értesitem, hogy hívja fel erre az internatusok, diákasztalok és hasonló intézmények vezetőinek figyelmét.

Budapest, 1918. évi április hó 15-én.

A miniszter helyett:

Nagy János,
államtitkár.

3164—1918. szám.

Valamennyi tanintézet tekintetes igazgatóságának.

A vallás- és közokt. miniszter úrnak folyó évi május hó 14-én 83.477. szám alatt kelt s a szegénysorsú gyermekek nyaralási költségeire való gyűjtésre vonatkozó leirat kapcsán felkérem az összes tanintézetek igazgatóit, hogy a f. tanév végével az évzáró vizsgálatokon vagy ünnepélyeken megjelent iskolai helyi hatóságok és közönség körében közöljenek gyűjtést azon célra, hogy a beteges, gyöngye gyermekek minél nagyobb része legyen a tengerparton vagy hegyi levegőre küldhető. Az adományok közvetlenül a „Háborúban Feldúlt Tűzhelyeket Újraépítő Országos Bizottsághoz” (Bpest, (Ország-ház) küldendők s erről portómentes levelező-lapon a vallás- és közoktatásügyi miniszterium VI/a. ügyosztalya értesítendő.

Tisztelettel vagyok

Debreczen, 1918. évi május hó 24.

Kiss Ferencz,
püspök h.

Debreczen sz. kir. város könyvnyomda-vállalata.

Megjelentek !!

Wolhyniában.

Írta Göde Lajos, szekszárdi ref. lelkész.

Ára 6 korona 50 fillér.

Papdolgozatok. X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek.

Írta Jánosi Zoltán.

Ára kötve 10 korona.

Imádságok.

Bibliavivassal egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre. — Írta:

F. VARGA LAJOS.

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában

DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete

bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-

galma 80.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.